

PIAAC^{slo}

Program za
mednarodno
ocenjevanje
kompetenc
odraslih

Zaključna konferenca
projekta ESS Merjenje
učinkovitosti sistema
izobraževanja
in usposabljanja
za izboljšanje
usposobljenosti
izobraževalcev odraslih
2013–2015

**Analitični potencial
raziskave PIAAC –
prispevek
k izobraževanju in
razvoju Slovenije**

26. maj 2015, Ministrstvo za
izobraževanje, znanost in šport

PIAAC^{slo}

Program za
mednarodno
ocenjevanje
kompetenc
odraslih

Zaključna konferenca
projekta ESS Merjenje
učinkovitosti sistema
izobraževanja
in usposabljanja
za izboljšanje
usposobljenosti
izobraževalcev odraslih
2013–2015

Analitični potencial raziskave PIAAC – prispevek k izobraževanju in razvoju Slovenije

VSEBINA

4

PROGRAM

6

POVZETKI

14

ZAPISKI

ANALITIČNI POTENCIAL RAZISKAVE PIAAC – PRISPEVEK K IZOBRAŽEVANJU IN RAZVOJU SLOVENIJE

26. maj 2015, MIZŠ, Masarykova 16, Ljubljana (velika dvorana, pritličje)

Prevajanje konference je zagotovljeno, konferenca se snema.

9.00 - 10.00

Prijava

(sprejem udeležencev s kavo)

10.00 - 13.00

Uvodni del
moderira:
Ema Perme,
Ministrstvo za
izobraževanje,
znanost in
šport

Uvodni nagovori:

- Maja Makovec Brenčič, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
- Peter Pogačar, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
- Andrej Sotošek, Andragoški center Slovenije
- Genovefa Ružič, Statistični urad Slovenije
- Ivan Svetlik, Univerza v Ljubljani

Predstavitve projekta:

- Petra Javrh, Andragoški center Slovenije: Kompleksno sestavljen projekt in obljubljeni rezultati

Plenarno predavanje:

- Andreas Schleicher, Direktorat za izobraževanje in spretnosti, OECD: Kako so podatki prvega kroga raziskave PIAAC vplivali na razvojne strategije držav

Povezovanje področij in raziskovalnih podatkov:

- Mark Keese, Direktorat za zaposlovanje, delo in socialne zadeve, OECD: Potencial raziskave PIAAC z vidika trga dela

13.00 - 13.30

Odmor

(novinarska konferenca)

13.30 - 16.00

Analitični
potencial
raziskave PIAAC
moderira:
Vida A.
Mohorčič Špolar

Predstavitev raziskovalnih prispevkov:

- **Vasja Vehovar**, UL, Fakulteta za družbene vede: Reprerentativnost vzorca in kakovost podatkov
- **Jasmina Mirčeva**, Andragoški center Slovenije: Izobraževanje odraslih: Strošek, prestiž ali dejavnik razvoja
- **Robert Kaše**, UL, Ekonomska fakulteta: Boljše razumevanje razvojnih možnosti posameznikov in gospodarstva s pomočjo podatkov PIAAC
- **Samo Pavlin**, UL, Fakulteta za družbene vede: Izhodišča za razvoj kompetenc in značilnosti dela
- **Estera Možina**, Andragoški center Slovenije: Ranljive skupine odraslih z vidika rezultatov raziskave PIAAC

Povezovanje raziskovalnih podatkov:

- **Mojca Štraus**, Pedagoški inštitut: Povezava raziskav PIAAC in PISA

Sklepni del in zaključna razprava:

- **Janko Muršak**, UL, Filozofska fakulteta: Povzetek ugotovitev konference in perspektive za prihodnost

POVZETKI PRISPEVKOV

Dr. Maja Makovec Brenčič, ministrica za izobraževanje, znanost in šport

Pomen sodelovanja Slovenije v mednarodni raziskavi OECD PIAAC

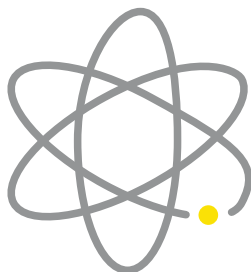
Temeljna znanja in spretnosti, kot je pismenost na več ravneh in področjih, dajejo posamezniku možnost uspešnejšega vključevanja v izobraževalne, delovne in družbene procese. Zato je odločitev Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, da se tudi Slovenija vključi v tako obsežno in mednarodno primerljivo raziskavo, kot je PIAAC, ne le doprinos k nacionalnemu prepoznavanju stanja na področju kompetenc odraslih, ampak tudi spodbuda za strateško in medresorsko povezano načrtovanje politik razvoja. Ker je izobraževanje tesno povezano z načrtovanjem politike trga dela, gospodarskega in družbenega razvoja, je tovrstna raziskava tudi dobra podlaga za oblikovanje razvojnih strategij in konkretnih ukrepov za spodbujanje izobraževanja odraslih in vseživljenjskega učenja. Slovenija se je v tovrstno raziskavo vključila že leta 1998 (IALS, Mednarodna raziskava o pismenosti odraslih). Na tej osnovi smo razvili ustrezne programe za razvoj pismenosti pri različnih skupinah odraslih, da bi ti lahko uspešneje delovali na trgu dela, opravljali aktivno vlogo državljana in skrbeli za lasten osebni razvoj. Oblikovali smo tudi model dodatnega usposabljanja učiteljev, ki ga izvajamo že več kot 15 let. Temeljna in zahtevnejša besedilna spretnost, matematična spretnost ter sposobnost reševanja problemov v tehnološko zahtevnih okoljih, ki jih meri aktualna raziskava PIAAC, so vse bolj pomembne kompetence posameznika. Kot navajajo rezultati prvega kroga držav, vključenih v raziskavo PIAAC, živimo in delujemo v družbah znanja, kjer posamezniki z več znanja, kvalifikacij in kompetenc dosegajo večjo zaposljivost, so bolj družbeno dejavni in se tudi v večji meri vključujejo v različne oblike nadaljnega strokovnega izobraževanja in usposabljanja ter izobraževanja odraslih. Zato z velikim zanimanjem pričakujemo obsežno bazo podatkov in rezultate raziskave tudi za Slovenijo. Tako bomo lahko bolj utemeljeno in področno povezano začrtali politike, strategije in ukrepe ter udeleževali videnje, da je znanje temelj razvoja danes in v prihodnje.

Peter Pogačar, državni sekretar na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti

Ministrstvo z zanimanjem pričakuje rezultate raziskave PIAAC

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je sprejelo izziv, da tvorno sodeluje pri načrtovanju, usklajevanju, povezovanju in vsebinskem spremljanju raziskovanja in drugih aktivnosti v mednarodni raziskavi PIAAC, raziskavi, ki je namenjena merjenju kompetenc odraslih v Sloveniji. Ministrstvo z zanimanjem pričakuje rezultate, saj so kompetence odraslih ključne za vstop na trg dela oziroma spodbujanje socialne vključenosti in se v mnogih segmentih dotikajo politik, ki jih z različnimi deležniki oblikujemo in izvajamo. Zavzemamo se, da bi bila znanja, spretnosti in kompetence delovne sile v skladu s pričakovanji in zahtevami trga dela. Naša naloga je, da državljanke opolnomočimo z ustreznimi znanji, spretnostmi in kompetencami, ki vplivajo tako na razvoj posameznika kot na posameznikovo karierno pot. Rezultati raziskave bodo najverjetneje pokazali, da bomo morali v bodoče še bolj spodbuditi sodelovanje različnih resorjev pri razvoju in nadgradnji ključnih kompetenc posameznika in tudi pri soočanju z izzivi na polju vseživljenjskega učenja s ciljem čim hitrejšega prilagajanja na spremenjeno družbeno-ekonomsko okolje. Postati moramo namreč ključni dejavnik sprememb na področju izobraževanja, trga dela in zaposlovanja, gospodarstva ter družbenega in socialnega okolja.

Mag. Andrej Sotošek, direktor Andragoškega centra Slovenije

Zaključna konferenca projekta ESS »Merjenje učinkovitosti sistema izobraževanja in usposabljanja za izboljšanje usposobljenosti izobraževalcev odraslih 2013–2015«

Januarja 2013 se je Slovenija pridružila državam drugega kroga v raziskovalnem projektu PIAAC, ki poteka pod okriljem OECD. Ker je raziskava zelo obsežna, strokovno zahtevna in terja veliko finančnih sredstev, smo v Sloveniji OECD-jevo raziskavo PIAAC (The Programme for the International Assessment of Adult Competencies) združili z nacionalnim projektom Merjenje učinkovitosti sistema izobraževanja in usposabljanja za izboljšanje usposobljenosti izobraževalcev odraslih, ki je v pretežnem delu sofinanciran iz Evropskega socialnega sklada (ESS). V izvedbenem delu smo oblikovali nacionalni konzorcij, ki ga sestavljajo: Andragoški center Slovenije kot vodilni partner, Univerza v Ljubljani s tremi svojimi članicami, in sicer Filozofsko fakulteto, Ekonomsko fakulteto in Fakulteto za družbene vede, ter Statistični urad Republike Slovenije. Tako smo dosegli izvedbeno in raziskovalno širino na ključnih področjih. Poleg osnovnih ciljev raziskave smo si zadali nacionalne cilje, ki pomenijo nadgradnjo. Pripravljamo devet tematskih študij na ključnih sektorskih razvojnih področjih. Na teh osnovah bomo oblikovali izhodišča ter predloge in priporočila sektorskim in medsektorskim odločevalcem politik za nadaljnji strateški razvoj na področju razvoja človeškega in socialnega kapitala v Sloveniji, zlasti na področju temeljnih zmožnosti in kompetenc odraslih ter vseživljenjskega učenja. Projekt PIAAC je za strokovnjake, raziskovalce, širšo strokovno javnost in odločevalce politik pomemben še z vidika kontinuitete spremljanja in razvojnih rezultatov na področju temeljnih zmožnosti in kompetenc odraslih. Slovenija je v letih od 1997 do 2000 že sodelovala v podobni Mednarodni raziskavi pismenosti IALS pod okriljem OECD. Tako bomo lahko nekatere rezultate obeh raziskav primerjali in ocenili razvoj in napredek Slovenije na tem področju v zadnjih petnajstih letih. Raziskovalci so pridobili izjemno bogato nacionalno mednarodno primerljivo bazo podatkov, kar je osnova za nadaljnje raziskave. Smiselno je, da Slovenija maksimalno izkoristi rezultate projekta in poskusi ohraniti kontinuiteto vključenosti v mednarodne raziskave na področju izobraževanja odraslih in vseživljenjskega učenja.

Genovefa Ružič, generalna direktorica Statističnega urada Republike Slovenije

Statistični urad Republike Slovenije bo rezultate raziskave PIAAC vključil tudi v svojih objavah

Statistični urad Republike Slovenije se je vključil v konzorcij partnerjev projekta, zavedajoč se pomena projekta in izvedbe raziskave o kompetencah odraslih za Slovenijo kot njegovega osrednjega dela. Podatki raziskave PIAAC bodo z ažurno informacijo o dejanskih zmožnostih odraslih za uporabo znanja, pridobljenega skozi proces izobraževanja oz. vseživljenjskega učenja, pomenili pomembno nadgradnjo podatkom, ki jih v okviru Evropske družboslovne raziskave (ESS) zbira SURS in kjer je poudarek na spremljanju procesa, torej vključenosti v formalno, neformalno izobraževanje ter priložnostno učenje, in na spremljanju rezultatov izobraževanja z vidika zaključka/diplomiranja oz. z vidika dosežene izobrazbe prebivalstva. SURS je v okviru raziskave PIAAC sodeloval in še sodeluje v različnih aktivnostih glede na svoje znanje in izkušnje, na primer: pri pripravi in izpeljavi pilotnega anketiranja, pri pripravi vzorčnega načrta, pri izdelavi vzorca. Raziskava PIAAC, izvedene aktivnosti in rezultati so že bili oziroma še bodo predstavljeni na Sossvetu za statistiko izobraževanja in usposabljanja. SURS bo rezultate PIAAC, kjer bo to relevantno, vključil tudi v svojih objavah oziroma publikacijah. Naše sodelovanje z ACS ter z ostalimi konzorcijskimi partnerji v projektu ocenjujemo kot zelo dobro in uspešno ter z velikim zanimanjem pričakujemo rezultate raziskave ter stanje, ki se bo glede ravni kompetenc odraslih pokazalo za Slovenijo.

Dr. Ivan Svetlik, rektor Univerze v Ljubljani

Kaj lahko visoko šolstvo stori za razvoj kompetenc?

Prispevek visokega šolstva k razvoju kompetenc ima mnogotere dimenzije. V precejšnji meri je odvisen od tega, katere zmožnosti in kompetence mladi razvijejo na nižjih stopnjah izobraževanja in katere prinesejo v visokošolske institucije kot rezultat socializacije. Nadalje je treba upoštevati, da tudi v visokem šolstvu izobraževanje nima le naloge usposabljanja za uspešen vstop na trg delovne sile, temveč tudi za uspešen osebnostni razvoj, aktivno državljanstvo in zasebno življenje. Prehod mladih skozi visokošolske institucije naj bi pomenil tudi prehod v samostojno življenje in odraslost. Eksponentno naraščanje količine tehnoloških in družbenih sprememb ter obsega znanja nenehno odpira vprašanja razmerij med učenjem in pozabljanjem, med učenjem in poučevanjem, splošnimi in specifičnimi znanji, generičnimi in prenosljivimi ter delovnospecifičnimi kompetencami, konvergentnim in divergentnim mišljenjem, pa tudi vprašanja o vlogi dela pri učenju in izobraževanju, o razmerju med šolami in delodajalci, o nacionalnih specifikah izobraževanja, o (ne) možnostih predvidevanja in načrtovanja izobraževalnih potreb in podobna. Slovensko visoko šolstvo je šlo skozi proces bolonjske reforme prav z namenom, da bi znanje, ki ga posreduje mladi generaciji, nadgradilo s kompetencami, kar naj bi mladim olajšalo vstopanje v svet dela in v samostojno življenje. Koliko nam to uspeva, ostaja negotovo, saj vsi drugostopenjski programi še niso dali diplomantov. Vseskozi pa se sprašujemo, koliko se je spremenila forma in koliko tudi vsebina, koliko se je spremenil način dela učiteljev in razmerje med študenti in učitelji, koliko se v izobraževalni proces vključujejo nova spoznanja in nove tehnologije ter ali zaključujejo izobraževalne programe bolj ali manj kompetentni diplomanti. Večina visokošolskih institucij že sama spremlja kariere svojih diplomantov, njihovo zaposljivost, kakovost dela, ki ga opravljajo, uspešnost pri nadaljevanju izobraževanja in podobno. Pomembno dopolnitev pa vidimo v zunanjih evalvacijah našega dela in doseženih rezultatov. Raziskava PIAAC je nedvomno ena osrednjih, saj bo visokošolskim organizacijam zagotavljala povratne informacije o šibkih in močnih straneh njihovih diplomantov ter o delovanju izobraževalnih, delovnih in socializacijskih sistemov v državi.

Dr. Petra Javrh, vodja projekta, Andragoški center Slovenije

Kompleksno sestavljen projekt in obljubljeni rezultati

Ustroj projekta *Merjenje učinkovitosti sistema izobraževanja in usposabljanja za izboljšanje usposobljenosti izobraževalcev odraslih 2013–2015*, obeta različne cilje, pomembne ugotovitve in izbrana priporočila, ki izhajajo iz rezultatov dosedanjega raziskovanja. Projekt je bil sestavljen iz dveh ključnih delov, ki smo jih poimenovali raziskovalno-empirični del in analitično-aplikativni del. V okviru raziskovalno-empiričnega dela je bila izvedena mednarodna raziskava PIAAC, ki je ena najsodobnejših družboslovnih mednarodnih svetovnih raziskav. Slovenija je sodelovala v drugem krogu (2012–2016) in prva zaključila zbiranje podatkov na terenu, analize pa so še v teku. Naši pooblaščen strokovni delavci so po domovih obiskali 9.000 ljudi in jih za polno sodelovanje pridobili 5.165. Javnosti bodo rezultati predstavljeni poleti 2016. V okviru analitično-aplikativnega dela pa je projekt obsegal več nalog. Kot dodano vrednost razumemo devet tematskih študij, ki obravnavajo različna področja: razvoj spretnosti za trg dela, sovplivanje razvitosti spretnosti na socialne in ekonomske dosežke, v kolikšni meri izobraževalni sistem zagotavlja pridobivanje spretnosti in kakšne dejansko so spretnosti ranljivih skupin. Študije pripravljajo priznani slovenski strokovnjaki. Na osnovi ugotovitev teh študij se pripravljajo strokovne podlage in priporočila, ki so namenjena predvsem odločevalcem in načrtovalcem politik, saj rezultati in analize tako zahtevno metodološko zasnovane raziskave omogočajo vpogled v stanje kompetenc za celotno populacijo od 15. do 65. leta starosti. Priporočila se dotikajo različnih področij; poleg nadaljnega razvoja kompetenc izobraževalcev in razvoja programov za odrasle tudi področja razvoja kompetenc za trg dela, sistemskih ukrepov z vidika različnih resorjev, uravnoteženega razvoja Slovenije in drugih. Ker je raziskava PIAAC izjemno obsežna in je vključevala tudi vrsto inovativnih raziskovalnih pristopov – na primer testiranje s pomočjo računalnika – smo v okviru projekta izvedli vrsto usposabljanj strokovnih delavcev in strokovnjakov tako na nacionalnem kot na lokalnem nivoju, ki jih ta problematika posebej zadeva. Nenazadnje lahko kot dodano vrednost projekta razumemo tudi usklajevanje in inoviranje strokovne terminologije med raziskovalci in strokovnjaki z različnih področij, ki sicer med seboj redkeje sodelujejo.

Prof. Andreas Schleicher, direktor Direktorata za izobraževanje in spretnosti, OECD

PIAAC - boljše spretnosti, boljša delovna mesta, boljša življenja

Delovna mesta, blaginja in posameznikova dobrobit so odvisne predvsem od tega, kaj ljudje znajo in kaj lahko naredijo s tem, kar znajo. Raziskava spretnosti odraslih (PIAAC), ki jo je izvedla OECD, kaže, da nizka raven spretnosti ljudem močno omeji dostop do boljše plačanih in bolj zadovoljajočih delovnih mest. Tam, kjer veliko število odraslih nima zadostnih spretnosti, je težko uvesti tehnologije za povečevanje produktivnosti in nove načine dela, to pa potem zavira izboljševanje življenjskega standarda. Poleg tega rezultati raziskave v vseh državah s primerljivimi podatki kažejo, da je za odrasle, ki jim primanjkuje spretnosti, veliko verjetneje, da bodo poročali o slabem zdravju, da bodo sebe videli kot objekte in ne akterje političnih procesov in da bodo manj zaupali drugim kot pa za tiste, ki premorejo boljše besedilne spretnosti. Raziskava spretnosti odraslih OECD kaže, da so nordijske države, Nizozemska in Kanada veliko uspešnejše pri zagotavljanju visokokakovostnega vseživljenjskega učenja - tako na delovnem mestu kot zunaj njega - kot pa druge države. Te države so razvile programe, ki so relevantni za uporabnike in po vsebini ter načinu izvajanja prožni. Z njihovo pomočjo je enostavno poiskati in razumeti informacije o priložnostih za izobraževanje odraslih, omogočajo tudi vrednotenje in priznavanje kompetenc, ki spodbujajo odrasle udeležence, da se ne nehajo učiti. Vendar je pridobivanje spretnosti samo en del načrta. Raziskava tudi kaže, da se države razlikujejo po tem, kako dobro znajo spretnosti uporabiti in jim dodati vrednost, ter kako preoblikovati boljše spretnosti v boljša delovna mesta in življenje. Japonska, ki je po raziskavi najuspešnejša, kaže podpovprečno uporabo spretnosti, medtem ko se Združene države, ki so po raziskavi pod povprečjem, dobro odrežejo, ko gre za uporabo razpoložljivih spretnosti. Neujemanje spretnosti in zahtev delovnih mest ostaja zelo resničen pojav, ki se zrcali v tem, koliko ljudje zaslužijo in kako produktivni so. Bistvenega pomena je, da ljudje vedo, katere spretnosti so potrebne na trgu dela in po katerih izobraževalnih poteh bodo prišli tja, kamor želijo. Mladim ljudem lahko do dobre izbire poklicne poti pomaga kakovostna karierna orientacija, ki je dopolnjena z aktualnimi informacijami o potrebah na trgu dela. Nič od naštetega pa ne bo delovalo, če ne sodelujejo vsi: vlade, ki lahko poskrbijo za finančne spodbude in ugodne davčne politike; izobraževalni sistemi, ki lahko spodbujajo podjetništvo in ponudijo poklicno izobraževanje in usposabljanje; delodajalci, ki vlagajo v izobraževanje in učenje; sindikati, ki lahko poskrbijo, da vlaganja v usposabljanje prinesejo bolj kakovostna delovna mesta in višje plače, ter posamezniki, ki lahko bolje izrabijo priložnosti za izobraževanje in učenje.

Mark Keese, vodja Oddelka za analize in politike zaposlovanja, Direktorat za zaposlovanje, delo in socialne zadeve, OECD

Potencial raziskave PIAAC z vidika trga dela

Dobro razvite spretnosti pripomorejo h gospodarski rasti in družbeni blaginji. Vendar pa so te potencialne koristi odvisne od razvijanja spretnosti, ki jih zahtevajo delodajalci, in produktivne uporabe teh spretnosti pri delu. Raziskava PIAAC pri odraslih meri, kako dobro obvladajo ključne spretnosti procesiranja informacij in tudi kako se te in druge generične spretnosti uporabljajo na delovnem mestu. Rezultate PIAAC lahko uporabimo za identifikacijo, kako uspešna je posamezna država pri opremljanju ljudi s spretnostmi, ki jih potrebujejo za uspešno zaposlitev in zaslužek na trgu dela. S temi rezultati lahko tudi odkrijemo težave v zvezi z neujemanjem v spretnostih; torej kje delodajalci bodisi slabo izkoristijo obstoječe spretnosti zaposlenih bodisi polno izkoriščajo spretnosti svojih delavcev, da zadostijo potrebam zelo zahtevnih delovnih mest. Poleg povedanega ima raziskava PIAAC potencial, da znatno izboljša zbirke podatkov, na katerih bodo temeljile take ključne politične odločitve, ki bodo za vse izboljšale izide na trgu dela.

red. prof. dr. Vasja Vehovar in asist. dr. Jernej Berzelak, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani - Center za družboslovno informatiko

Reprezentativnost vzorca in kakovost podatkov

Pridobitev točnih in mednarodno primerljivih podatkov sta ključna kriterija kakovosti raziskave PIAAC. Doseganje tega cilja zahteva skrbno načrtovanje in natančno spremljanje izvedbe vseh faz anketne raziskave, od izdelave vzorčnega načrta in vzorčenja do zbiranja in končne priprave podatkov. Izvedeni postopki vzorčenja, spremljanja realizacije vzorca, identifikacije pristranskosti zaradi neodgovora ter priprave uteževanja prispevajo k visoki stopnji kakovosti podatkov raziskave PIAAC. Celoten proces priprave in izvedbe raziskave je podrobno določen z mednarodno veljavnimi standardi PIAAC, kar zagotavlja primerljivost med vsemi vključenimi državami. Vse faze potekajo v tesnem sodelovanju z mednarodnim konzorcijem, ki z rednim spremljanjem aktivnosti potrjuje skladnost izvedenih postopkov s standardi. Ciljno populacijo raziskave sestavljajo prebivalci Slovenije, stari med 15 in 65 let, ne glede na državljanstvo, nacionalnost ali jezik. Izključeni so posamezniki, ki bivajo v institucionalnih skupinskih gospodinjstvih. Osnovni vzorec 9.000 anketirancev je izdelal Statistični urad Republike Slovenije na osnovi Centralnega registra prebivalstva. Register predstavlja izjemno natančen vzorčni okvir, kar je pomembna prednost Slovenije v primerjavi s številnimi drugimi državami, vključenimi v raziskavo PIAAC. Zbiranje podatkov je potekalo od konca marca do decembra 2015 pod vodstvom Andragoškega centra Slovenije. Skozi celotno obdobje je bilo izvedenih več rednih preverjanj realizacije vzorca, ki so sledila smernicam mednarodnega konzorcija. Na osnovi vmesnih analiz socio-demografske strukture vzorca so bile identificirane skupine z nižjimi stopnjami odgovora in na skupnih sestankih sprejeti ustrezni ukrepi za izboljšanje doseganja potencialno problematičnih skupin. Mednarodni konzorcij je uspešnost zbiranja podatkov kontinuirano spremljal prek rednih poročil in evalvacij. Čeprav je stopnja odgovora pomemben kazalec uspešnosti izvedbe ankete, je za kakovost podatkov še bolj bistveno ugotavljanje in odpravljanje pristranskosti, ki nastanejo zaradi neodgovora. Reprezentativnost vzorca je namreč močno odvisna od razlik med sodelujočimi osebami in tistimi, ki zaradi različnih razlogov v anketi niso sodelovali. Za ugotavljanje tovrstnih odstopanj je bila pripravljena poglobljena analiza neodgovora, v okviru katere poteka modeliranje dejavnikov sodelovanja v raziskavi ter primerjalne analize populacijskih in anketnih podatkov. Te analize vzpostavljajo tudi osnovo za uteževanje podatkov, ki ga bo izvedel mednarodni konzorcij pred uradno objavo podatkov. Čeprav podrobna analiza kazalcev reprezentativnosti vzorca in kakovosti podatkov še poteka, preliminarni rezultati kažejo visoko uspešnost izvedbe raziskave PIAAC v Sloveniji. Lastnosti realiziranega vzorca so primerljive z uradnimi anketami in najpomembnejšimi mednarodnimi družboslovnimi raziskavami, kot je na primer Evropska družboslovna raziskava (ESS). Objavljeni podatki bodo tako ponudili natančen in dragocen vir informacij o kompetencah odraslih v Sloveniji ter omogočali izvedbo podrobnih mednarodnih primerjav.

Mag. Jasmina Mirčeva, vodja raziskovalne skupine, Andragoški center Slovenije

Izobraževanje odraslih: strošek, prestiž ali dejavnik razvoja?

Mednarodni dokumenti UNESCO, OECD-ja in Evropske komisije promovirajo ustrezne spretnosti prebivalstva kot rešitev za mnoge družbene, gospodarske in individualne probleme, vključenost v vseživljenjsko učenje za vse pa se obravnava kot eden izmed mehanizmov za njihovo doseganje in ohranjanje ter za preprečevanje neenakosti, podedovane prikrajšanosti in revščine. Ob tem velja opozoriti, da ima v kontinuumu vseživljenjskega učenja vlaganje v najmanj izobražene posameznike in posameznike z najnižjimi spretnostmi največji donos in najbolj pozitivne učinke. Rezultati raziskave PIAAC opozarjajo na učinke na makro-, mezo- in mikroravni, ki jih imajo spretnosti odraslega prebivalstva v posameznih državah. Pri merjenju ravni spretnosti so države, ki so sodelovale v prvem krogu raziskave PIAAC, pokazale visoko heterogenost. Podobno tudi izidi stopnje vključenosti v izobraževanje opozarjajo na širok razpon stopnje vključenosti odraslega prebivalstva v organiziranih izobraževalnih dejavnostih. Ta sega od 21 odstotkov v nekaterih vzhodnoevropskih in mediteranskih državah do 67 odstotkov v skandinavskih državah. Na raven izobraževalne vključenosti vplivajo različni dejavniki, socio-demografski, zaposlitveni, ekonomski, kulturni kapital in drugi. Njihova intenziteta in vpliv sta v preučevanih državah različna. Vendar dejstvo je, da so nekateri dejavniki (končana stopnja formalne izobrazbe, starost, prihodek, izobrazba staršev ...) pri pojasnjevanju ravni izobraževalne vključenosti odraslih konsistentni. So pa tudi razlike v dostopnosti do učnih priložnosti po državah velike. Novejših podatkov za Slovenijo še ni. A izidi Mednarodne raziskave o pismenosti odraslih (1998) v Sloveniji so pokazali, da se v izobraževanje vključujejo odrasli iz istega socialnega okolja ter da nekatere družbene skupine tradicionalno manj sodelujejo v izobraževalnih procesih. Novejši podatki Ankete o delovni sili (SURS) in Ankete o izobraževanju odraslih (SURS) indicirajo v pozitivni trend na področju izobraževalne vključenosti odraslega prebivalstva, ne pa tudi na enakomerno rast med posameznimi družbenimi skupinami. Predpostavka je, da bodo slovenski rezultati raziskave PIAAC pokazali, da participacija v izobraževanju narašča na račun tistih, ki so v najbolj privilegiranem položaju glede na dostop do izobraževalnih priložnosti. Ponudili bodo tudi odgovor na to, ali se poleg obstoječih prikrajšanih kategorij, prepoznanih v dosedanjih preučevanjih, pojavljajo nove. Bolj bo postalo jasno tudi, koliko so ukrepi države, sprejeti po prvi Mednarodni raziskavi o pismenosti odraslih, vplivali na izboljševanje statusa izobraževalno prikrajšanih skupin. Hkrati bodo izidi osnova za oblikovanje konkretnih predlogov in smernic za bolj pravično izobraževalno vključenost.

Izr. prof. dr. Robert Kaše, Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani

Boljše razumevanje razvojnih možnosti posameznikov in gospodarstva s pomočjo podatkov raziskave PIAAC

Človeški kapital je eden od temeljev ustvarjanja ekonomske vrednosti in razvoja posameznikov, organizacij in držav. Njegov pomen je še posebej velik v državah, ki tako kot Slovenija razpolagajo z drugimi viri. Načrtovalci politik in odločevalci so imeli do sedaj o človeškem kapitalu na voljo relativno omejene podatke in grobe mere, kar jim ni zagotavljalo dobre informacijske podpore. Raziskava PIAAC, ki je nastala pod okriljem OECD, to stanje spreminja na bolje, saj nudi kvalitetne, reprezentativne in mednarodno primerljive podatke o človeškem kapitalu na nivoju posameznika. S pomočjo podatkov raziskave PIAAC lahko izboljšamo naše razumevanje razvojnih možnosti posameznikov in gospodarstva. V prispevku pokažemo, kako lahko analitični potencial raziskave PIAAC uporabimo za preučevanje problematike (ne)ujemanja med dejansko in zahtevano izobraženostjo zaposlenih ter za reševanje vprašanja neenakomerne porazdelitve človeškega kapitala po regijah. Primerjalne analize na podlagi obstoječih podatkov prvega kroga sodelujočih držav kažejo na to, da je za ekonomske (prejemki) in psihološke (zadovoljstvo z delom, subjektivno zaznano zdravstveno stanje) izide na ravni posameznika velik izziv preizobraženost zaposlenih. Prav tako naši rezultati nakazujejo, da se prispevek preučevanih treh generičnih spretnosti k razvojnemu potencialu in gospodarski uspešnosti regij značilno razlikuje. Če upoštevamo obstoječe stanje podatkov o človeškem kapitalu v Sloveniji in izkušnje z obdelavo nacionalnih in regijskih podatkovnih baz držav prvega kroga PIAAC, pričakujemo, da bo glede na njene značilnosti (npr. dodatne spremenljivke za področje ujemanja in izidov na nivoju posameznika, poglobljeno kodiranje dejavnosti in poklicev) slovenska različica podatkovne zbirke PIAAC v primerjavi z ostalimi sodelujočimi državami za področje človeškega kapitala ponujala nadpovprečno dobro informacijsko podporo za pripravo politik in za kvalitetno odločanje.

Izr. prof. dr. Samo Pavlin, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani

Izhodišča za razvoj kompetenc in značilnosti dela v Sloveniji

Konceptualna vprašanja razvoja kompetenc so vpeta v dinamičen odnos med področji izobraževanja in trga dela. S tem povezana so vprašanja identifikacije kompetenc, potrebnih za uspešno vključevanje na trg dela ter za boljšo zaposljivost, obsega pridobljenih kompetenc diplomantov in zaposlenih ter vloge izobraževalnih sistemov pri razvoju kompetenc. V tem kontekstu so temeljna področja, ki jih v sklopu raziskave PIAAC obravnavamo, odnos med kompetencami in konkurenčnostjo držav, odnos med delovnimi izkušnjami, izobrazbo in značilnostmi dela, odnos med delovnimi izkušnjami, izobrazbo in dejanskimi kompetencami ter determinantami dejanskih kompetenc in zadovoljstva pri delu. Na vprašanja v nadaljevanju se nanašajo s tem povezana ključna priporočila za razvoj področja v Sloveniji.

- a) Kako smiselno izbrati države, s katerimi velja Slovenijo primerjati glede razvoja kompetenc in značilnosti dela?
- b) Kako vzpodbujati tiste značilnosti dela, ki najbolj vplivajo na razvoj kompetenc in konkurenčnost držav?
- c) Kako razumeti vlogo starosti pri oblikovanju delovnega okolja in pri razvoju kompetenc?
- d) Kako razumeti relativen vpliv formalne izobrazbe na kompetence v odnosu do ostalih determinant?
- e) Kako pri razvoju kompetenc razumeti vpliv izobrazbe staršev in kulturnega kapitala? Ali je v primeru velikega vpliva smiselno razmišljati o posebnih politikah, ki bi krepile razvoj kompetenc pri posameznikih s socialno šibkim ozadjem?
- f) Kako pri razvoju kompetenc razumeti vpliv vključenosti v neformalno izobraževanje? Ali je v primeru premajhnega vpliva neformalnega izobraževanja smiselno razmišljati o posebnih politikah, ki bi to obliko učenja vzpodbujale?
- g) Kako pri razvoju kompetenc razumeti vpliv inovativnih oblik učenja in dela? Razmisliti bi veljalo, na kakšen način lahko država oblikuje delovno okolje, ki temelji na znanju.
- h) Kako pri razvoju kompetenc razumeti vpliv avtonomije pri delu in fleksibilnih oblik dela? Kakšna je lahko vloga države in delodajalcev pri vzpodbujanju teh segmentov?
- i) Kako razumeti odnos med dejanskimi kompetencami in zadovoljstvom pri delu?
- j) Kako na podlagi slovenskih rezultatov ustrezno analizirati neskladja med pridobljenim in zahtevanim znanjem?
- k) Kako razviti priporočila za nadaljnje raziskovanje na tem področju?

Mag. Estera Možina, nacionalna koordinatorica raziskave PIAAC, Andragoški center Slovenije

Ranljive skupine odraslih z vidika rezultatov raziskave PIAAC

Zagotavljanje enakih možnosti za sodelovanje v družbi je pomembno ne samo za posameznika, temveč tudi za razvoj gospodarstva in blaginjo celotne družbe. Z vidika ranljivih skupin odraslih so novi vpogledi v spretnosti, ki jih omogoča raziskava PIAAC, bistvenega pomena. Ohranjanje in pridobivanje znanja, kompetenc in spretnosti ranljivim skupinam omogoča lažje obvladovanje tveganj, ki jih prinaša življenje v sodobni družbi. V okviru raziskave PIAAC se v treh izbranih tematskih študijah posebej osredotočamo na tiste skupine odraslih, ki izkazujejo nižje dosežke in šibkejše spretnosti. Pri tem ugotavljamo, katere so socialne in demografske značilnosti skupin odraslih z nižjimi dosežki, kakšna je njihova socialna vključenost, aktivnost na trgu dela, vključenost v izobraževanje itn. V študijah se posebej ukvarjamo s starejšimi odraslimi, skušamo pa tudi identificirati skupne značilnosti posameznih skupin odraslih z nižjimi dosežki. Posebej nas zanima, v kolikšni meri se skupine odraslih z nižjimi dosežki v Sloveniji po svojih značilnostih ujemajo in razlikujejo glede na podobe skupine odraslih v drugih izbranih državah. V Evropi je raziskava PIAAC pokazala, da ima kar 70 milijonov odraslih nižje spretnosti, pri čemer so posebej izpostavljeni starejši odrasli na trgu dela in mlajši odrasli, ki na trg dela šele vstopajo. Rezultati bodo omogočili razumevanje položaja in potreb posameznih skupin odraslih z nižjimi dosežki. Z rezultati raziskave, katere terenski del smo v Sloveniji že zaključili, si bomo pomagali pri pripravi smernic in ukrepov za razvoj potencialov posameznih ranljivih skupin in za njihovo sodelovanje v ekonomskem, kulturnem, političnem in družbenem življenju v skupnosti.

Dr. Mojca Štraus, direktorica Pedagoškega inštituta

Povezovanje med raziskavama PIAAC in PISA

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj, katere članica je od leta 2010 tudi Slovenija, je konec prejšnjega stoletja v svoj program na področju izobraževanja vključila zbiranje podatkov za oblikovanje t. i. na podatkih temelječega odločanja. Iz tega se je oblikoval Program mednarodne primerjave dosežkov učenk in učencev, ki ga na kratko imenujemo PISA, in pred nekaj leti tudi Program za mednarodno ocenjevanje kompetenc odraslih PIAAC. V prispevku predstavljamo raziskavi PISA in PIAAC z vidika možnosti metodoloških povezav baz podatkov in/ali rezultatov za ugotavljanje kakovosti in učinkovitosti sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji. Program mednarodne primerjave dosežkov učenk in učencev PISA po mednarodnih metodoloških standardih vključuje udeležence v izobraževanju v starosti 15 let. V Sloveniji to predstavlja predvsem dijake in dijakinje prvih letnikov srednješolskih izobraževalnih programov. Glede na to, da je v tej starosti v izobraževanje vključena praktično celotna starostna kohorta populacije, lahko rezultate razumemo tudi kot reprezentativne za celotno populacijo 15-letnikov v državi. Kot vemo, raziskava PIAAC vključuje populacijo v starosti od 16 do 65 let. Naravno se ponuja vprašanje, ali lahko ugotovitve o kompetencah učenk in učencev v starosti 15 let iz raziskave PISA povezujemo z ugotovitvami o kompetencah odraslih, ki jih bomo pridobili iz raziskave PIAAC. Prvo vprašanje, ki se pojavi, so mednarodne primerjave ali, če hočete, uvrstitve Slovenije v rang ostalih sodelujočih držav v posamezni raziskavi. Za raziskavo PISA o tem nekaj že vemo, za raziskavo PIAAC pa moramo še počakati. Vendar je že pri tem vprašanju treba odpreti različna podvprašanja. Prvo podvprašanje je primerjava metodologij zbiranja podatkov in področij preverjanja v obeh raziskavah, s katerimi poskušamo prepoznati tiste skupne imenovalce obeh raziskav, na podlagi katerih si bomo lahko ustvarili celotno sliko o kakovosti in učinkih izobraževanja v državi. Čeprav raziskavi v tem trenutku (še) nista zasnovani z namenom neposrednih primerjav na primer na ravni posameznikov, kar bi predstavljalo t. i. longitudinalno raziskavo, si iz splošnih rezultatov za posamezne generacije v obeh raziskavah lahko oblikujemo to sliko. Generacije iz posameznih ciklov raziskav PISA lahko najdemo v vzorcu raziskave PIAAC in ugotavljamo napredek relativne primerjave njihovih kompetenc znotraj ostalih generacij. Primerjamo lahko tudi relativne položaje različnih podskupin znotraj v raziskavo vključenih sodelujočih. Najpogosteje se primerjave oblikujejo glede na spol, glede na socialno-ekonomsko ozadje, glede na status priseljence in podobno. Po medsebojnih primerjavah rezultatov teh podskupin v posamezni raziskavi lahko ugotavljamo morebitne premike v njihovih relativnih položajih med preverjanjem v dobi mladostništva in preverjanjem v dobi odraslosti in s tem pridobivamo indice za ugotavljanje morebitnih primanjkljajev v procesu vzgoje in izobraževanja, pa tudi v širšem kontekstu. Vendar je pri sklepih o vzrokih za ugotovljene rezultate treba biti seveda previden. Sicer je v splošnem pričakovano, da bi posamezniki z visokimi dosežki v raziskavi PISA dosegali tudi visoke rezultate v raziskavi PIAAC, vendar na podlagi rezultatov 15-letnikov ni mogoče napovedovati rezultatov v raziskavi PIAAC.

Red. prof. dr. Janko Muršak, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani – Oddelek za pedagogiko in andragogiko

Povzetek predstavitev in razprave ter perspektive za prihodnost

V sklepnem delu konference bo priznani strokovnjak dr. Janko Muršak, redni profesor za področje poklicne pedagogike in andragogike na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, povzel ključne poudarke konference in nakazal usmeritve za nadaljnje delo in raziskave na področju razvoja splošnih kompetenc. Ob sklepu konference bo celotno področje osvetlil predvsem z vidika pomena splošnih spretnosti za ekonomski in socialni razvoj. Področje njegovega raziskovalnega dela je predvsem razvoj splošnih kompetenc tako v funkciji dela kot v funkciji socialnega in osebnostnega razvoja, in sicer v rednem izobraževanju mladih, posebej poklicnem in strokovnem, pa tudi v celotni vertikali izobraževanja odraslih ne glede na njegovo funkcijo. Prav tako se ukvarja z razvojem terminologije in usklajevanjem pojmovnih aparatov različnih disciplin, ki participirajo pri analizi rezultatov raziskave. Za področje terminologije je pripravil terminološki slovar Temeljni pojmi poklicnega in strokovnega izobraževanja in objavil razpravo National language and scientific terminology in global world (Contemporary school and education). Izdal je tudi več razprav o pomenu splošnega izobraževanja v povezavi s poklicnim, npr. General education in the function of labour market needs and/or personal development and the notion of literacy in Kriza poklicne identitete: vloga poklicnega in strokovnega izobraževanja, kjer se posveča pomenu splošnih kompetenc za uspešno poklicno delo in osebni razvoj posameznika, kar je ustrezna podlaga za razmislek in povzetke o nadaljnjih izzivih pri raziskavi o pomenu in razvoju splošnih kompetenc.

PIAAC ^{slo}

Program za mednarodno
ocenjevanje kompetenc odraslih

Projekt financirata Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Projekt se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljševanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.«

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Univerza v Ljubljani

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenski inštitut za Adult Education

REPUBLIKA SLOVENIJA
STATISTIČNI URAD RS

Naložba v našo prihodnost
OPERATIVNI PROGRAM FINANCIJNA INOVACIJSKA UNIJA
2007-2013